

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola strojnická Olomouc, tř.17. listopadu 49

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu „Výuka moderně“
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205**

Šablona: III/2 Dějepis

Sada: 2

Číslo materiálu v sadě: 18

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Název: Osvícenský absolutismus

Jméno autora: Mgr Vladislava Heglasová

Předmět: Dějepis

Jazyk: Čeština

Klíčová slova: osvícenský absolutismus, Marie Terezie, Josef II.

Cílová skupina: žák 1. ročníku

Stupeň a typ vzdělání: střední odborné

Očekávaný výstup: Žák dokáže vysvětlit podstatu osvícenského absolutismu na způsobu vlády Marie Terezie a Josefa II. v habsburské monarchii. Popíše důsledky osvícenských reforem na způsob života obyvatelstva ve městech a na venkově.

Metodický list/anotace

Motivační prezentace seznámí žáka s fungováním osvícenského absolutismu na příkladu habsburské monarchie v 18. století za vlády Marie Terezie a Josefa II. Žák si osvojí důležitá fakta o významných osvícenských reformách.

Datum vypracování: 18.2. 2013

OSVÍCENSKÝ ABSOLUTISMUS

OSVÍCENSKÝ ABSOLUTISMUS

- pokus vládařů uplatnit názory osvícenských filozofů ve vládařské praxi
- požadavky na absolutistickou moc ospravedlňovali **rozumovými důvody**

OSVÍCENSKÉ REFORMY

- **REFORMY** osvícenských panovníků
 - ✓ řešily vzestup produktivity v zemědělství
 - ✓ zlepšovaly ek. a právní postavení rolníků
 - ✓ zjednodušovaly zákony
 - ✓ rušily mučení a nelidské zacházení
 - ✓ zlepšovaly zdravotní péči
 - ✓ zlepšovaly veřejné vzdělání
 - ✓ omezovaly vliv papeže a církve (1773 zrušen papežem Jezuitský řád, obnoven r. 1814)

OSVÍCENŠTÍ PANOVNÍCI

Prvním monarchou, který se považoval za osvícenského vládce byl

Fridrich II.

(1740 – 1786)

Jeho reformy udělaly z pruského státu nejúčinnější systém v Evropě.

Portrét Fridricha II.

od Antona Graffa, 1781, Charlottenburg - Berlín

Obrázek č. 1

Fridrich II. Veliký
(1740-1786)

– pruský král z rodu Hohenzollernů. Jeho vláda byla po všech stránkách úspěšná, spojoval osobnost vzdělance a vojáka. Z 15 bitev vyhrál 12, byl obdivovatelem fr. umění a osvícenství (psal si s Voltairem). Rozloha jeho země se ztrojnásobila, počet obyvatel zdvojnásobil, Berlín se stal významnou evr. metropolí.

Zámek Sanssouci v Postupimi

letní sídlo Fridricha II. Velikého

Obrázek č. 2

Na rozdíl od svého otce Fridricha Viléma I. se Fridrich II. velmi zajímal o umění. Sám navrhl základní osnovu svého zámku Sanssouci, vlastnil velkou sbírku obrazů a dobře hrál na příčnou flétnu, sám komponoval. Stýkal se také s umělci, roku 1747 přijal v Sanssouci mezi jinými skladatele Johanna Sebastiana Bacha. Jeho heslo znělo: „Jsem první služebník svého státu.“

OSVÍCENŠTÍ PANOVNÍCI

V rakouských zemích nastoupila na trůn

Marie Terezie

(1740 – 1780)

podle „pragmatické sankce“ po svém otci
císaři Karlu VI.

(Musela však své habsburské dědictví obhájit.)

Marie Terezie

portrét od Jeana-Etiena Liotarda, 1762

Obrázek č. 3

Marie Terezie
(1740 - 1780),
označována jako římsko-
německá císařovna,
matka dvou císařů
(Josefa II. a Leopolda II.),
královna uherská
a česká (jediná žena na
českém trůně),
arcivévodkyně rakouská,
manželka císaře
Františka I. Lotrinského.
Byla zbožná, vzdělaná
a měla umělecký talent.

KONFLIKTY OSVÍCENSKÉHO VĚKU

- **1683** – oblehli Turci Vídeň,
poražení spojeným vojskem něm. knížat
a polského krále Jana Sobieského
- v záp. Evropě
konflikt anglicko – francouzský
- ve stř. Evropě
habsburská monarchie x Prusko

KONFLIKTY OSVÍCENSKÉHO VĚKU

- **boj o rakouské dědictví s Fridrichem II.**
(1740 – 1748)
Marie Terezie uhájila říši, ztráta Slezska
- **Sedmiletá válka**
(1756 – 1763)
skončila potvrzením ztráty Slezska

OSVÍCENSKÉ REFORMY MARIE TEREZIE

- ✓ jednotná správa
- ✓ povzbuzovala průmysl (hl. textilní manufaktury)
- ✓ tolarová a zlatková měna (do r. 1790, pak koruna)
- ✓ sepsání půdy a obyvatel kvůli daním
- ✓ jednotná soustava měr a vah
- ✓ raabizace (rozdělila bývalé jezuitské statky mezi rolníky, kde byla zrušena roboty za peněžní náhradu)
- ✓ školské reformy
- ✓ vojenské reformy

Úkol:

O kterých školských
a vojenských reformách
Marie Terezie víš?

Řešení:

Roku 1774 zavedla Marie Terezie všeobecnou vzdělávací povinnost od 6 do 12 let. Ve vojenství byly zavedeny jednotné uniformy, nová taktika a technika, např. rychlopalné zbraně.

Marie Terezie s rodinou

Obrázek č. 4

Marie Terezie vedle osvícenských reforem, obratné zahraniční diplomacie úspěšně uplatňovala i sňatkovou politiku. Porodila 16 dětí. (7 jejích potomků obsadilo 7 evr. trůnů.) Těžce nesla smrt muže Františka I. Lotrinského. (Po zbytek života chodila již jen v černém a bez šperků.)

OSVÍCENŠTÍ PANOVNÍCI

Jedním z nejvýznamnějších panovnických představitelů evropského osvícenství byl

Josef II.

(1780 – 1790)

již po smrti otce Františka Lotrinského **1765**
císař Svaté říše římské a po smrti Marie
Terezie král uherský a český

Josef II.

dobová malba od Josepha Hickela, 1776

Obrázek č. 5

Josef II.

po smrti svého otce Františka I. Lotrinského se stal automaticky římsko-německým císařem a spoluvládce své matky Marie Terezie nad habsburskými zeměmi až do její smrti provázené častými vzájemnými spory.

OSVÍCENSKÉ REFORMY JOSEFA II.

- 6 000 výnosů za 10 let vlády
 - nejdůležitější reformy

1781

- ❖ Toleranční patent
- ❖ Patent o zrušení nevolnictví
- ❖ zrušení cenzury (později obnovena)

Úkol:

Co znamenaly ve svém
důsledku oba patenty
Josefa II.?

Řešení:

- **Toleranční patent:** vedle katolického vyznání byla tolerována i jiná vyznání – luteránské, kalvínské, ortodoxní křesťanství a později i židovská víra
 - **Patent o zrušení nevolnictví:** nevolnictví bylo nahrazeno mírnějším poddanstvím, roboty byla zachována, poddaní vyvázáni z přímé závislosti na vrchnosti a z poddanství se mohli vykoupit
- Důsledek:** narůstá vzdělanost a podnikatelské aktivity → **podpora prům. revoluce v Čechách**

Patent o zrušení nevolnictví

z 16.11. 1781, titulní list

Obrázek č. 6

Patent o zrušení nevolnictví, stejně jako ostatní reformy Josefa II., znamenal celkové zlepšení kvality života obyvatel v Čechách.

Odkazy:

Použité zdroje: internet

Dostupné pod licencí GNU Free Documentation License na www:

Obrázek č. 1

GRAFF, Anton. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 18.2.2013]. Dostupný na WWW:

< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Friedrich_Zweite_Alt.jpg >

Obrázek č. 2

STEFFEN, Heilfort. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 18.2.2013]. Dostupný na WWW:

< [http://commons.wikimedia.org/wiki/File:1002.Schlo%C3%9F_Sanssouci\(frz.sans_souci_%3D_ohne_Sorge\)_am_Hang_eines_Weinberg_1745-1747_Steffen_Heilfort.JPG](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:1002.Schlo%C3%9F_Sanssouci(frz.sans_souci_%3D_ohne_Sorge)_am_Hang_eines_Weinberg_1745-1747_Steffen_Heilfort.JPG) >

Obrázek č. 3

LIOTARD, Jean-Etienne. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 18.2.2013]. Dostupný na WWW:

< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Maria_Theresia11.jpg >

Obrázek č. 4

FRIEGER, Heinrich Friedrich. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 18.2.2013]. Dostupný na WWW:

< <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mariatheresiaoldfamily.jpg> >

Obrázek č. 5

HICKEL, Joseph. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 18.2.2013]. Dostupný na WWW:

< http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Joseph_II.jpg >

Obrázek č. 6

NEUVEDEN. *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 18.2.2013]. Dostupný na WWW:

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tituln%C3%AD_list_Patentu_o_zru%C5%A1en%C3%AD_nevolnictv%C3%AD_z_16_listopadu_1781.gif>